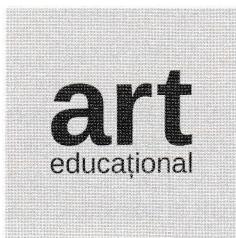

Mircea Martin (coordonator)
Elisabeta Lăsconi Roșca
Carmen-Ligia Rădulescu
Rodica Zane

Limba și Literatura Română

MANUAL PENTRU CLASA A XII-A

PERIOADA INTERBELICĂ 5
I. Poezia (texte de bază)

George Bacovia, <i>Poemă în oglindă</i>	7
Limbă și comunicare: <i>Eseul structurat. Paralela literară (un model)</i>	13
Tudor Arghezi, <i>Jignire</i>	15
* Tudor Arghezi, <i>Incertitudine</i>	21
Limbă și comunicare: <i>Denotație și conotație – sensurile cuvântului în context</i>	24
Lucian Blaga, <i>Dăți-mi un trup voi muntilor</i>	25
* Lucian Blaga, <i>Îndemn de poveste</i>	31
Limbă și comunicare: <i>Figuri de stil și procedee de expresivitate</i>	33
Ion Barbu, <i>După melci</i>	35
*Limbă și comunicare: <i>Noutăți în conceperea Gramaticii Academiei</i>	41

II.* Contestație și inovație. Fronda în literatura interbelică (studiu de caz)	43
---	----

III. Curente culturale/ literare: modernism și tradiționalism (prezentare sintetică)	56
---	----

Limbă și comunicare: <i>Tipuri de discurs: publicistic, politic</i>	67
---	----

IV. Curente culturale/ literare: orientări avangardiste (prezentare sintetică)	69
---	----

V. De la artă poetică la poezie. Diversitate tematică, stilistică și de viziune în poezia

interbelică (studiu de caz)	79
Limbă și comunicare: <i>Comunicarea orală</i>	91
*Limbă și comunicare: <i>Deixis și anaforă</i>	92

VI. Identitate culturală în context european (dezbatere)	93
---	----

PERIOADA POSTBELICĂ 103
I. Literatură și ideologie în România comună. Literatura aservită ideologiei comuniste

(studiu de caz)	105
-----------------------	-----

II. Romanul și dramaturgia (texte de bază)

Marin Preda, <i>Morometii</i>	114
Gheorghe Crăciun, <i>Compunere cu paralele inegale</i>	124
Limbă și comunicare: <i>Normă literară și exprimarea corectă (variante literare libere, anacolut, confuzii paronimice, pleonasm, tautologie, cacofonie)</i>	129
**Limbă și comunicare: <i>Sintaxa (recapitulare și sistematizare)</i>	131
Marin Sorescu, <i>Răceala</i>	132

III. Poezia (texte de bază)

Şt.Aug. Doinaş, <i>Mistrețul cu colții de argint</i>	140
--	-----

Notă: Conținuturile marcate cu (*), (**) sunt destinate CD tip A, respectiv CD tip B

Nichita Stănescu, <i>Elegia a doua, getica</i>	144
Limbă și comunicare: <i>Argumentarea</i>	150
*Marin Sorescu, <i>Shakespeare</i>	152
Ana Blandiana, <i>Oul</i>	156
*Michel Tournier, <i>Legenda muzicii și a dansului</i>	159
*Ileana Mălăncioiu, <i>Peste zona interzisă</i>	162
Cristian Popescu, <i>local familial</i>	165
IV. Putere politică și vitalitate epică. Tipuri de roman în perioada postbelică (studiu de caz)	169
Limbă și comunicare: <i>Eseul liber</i>	182
V. Curente culturale/ literare: postmodernismul (prezentare sintetică)	183
VI.* <i>La granița ficțiunii. Dinamica unor specii după 1990. Jurnalul, memoriile</i> (studiu de caz)	195
VII.* <i>Spirit critic și spirit creator. Forme ale istoriei și ale criticii literare</i> (studiu de caz)	209
Teme de recapitulare	219
Teste de evaluare sumativă	220
Bibliografie obligatorie	228
Indice de termeni literari și culturali	229

Perioada interbelică

PERIOADA INTERBELICĂ

I. Poezia

1. George Bacovia, *Poemă în oglindă*
2. Tudor Arghezi, *Jignire*
3. Tudor Arghezi, *Incertitudine* *
4. Lucian Blaga, *Dăji-mi un trup voi, munților*
5. Lucian Blaga, *Îndemn de poveste* *
6. Ion Barbu, *După melci*

II. *Contestație și inovație*. Fronda în literatura interbelică (studiu de caz) *

III. Curente culturale/ literare: modernism vs. traditionalism (prezentare sintetică)

IV. Curente culturale/ literare: orientari avangardiste (prezentare sintetică)

V. *De la artă poetică la poezie*. Diversitate tematică, stilistică și de viziune în poezia interbelică (studiu de caz)

VI. *Identitate culturală, resurse românești, resurse europene*. Identitate culturală în context european (dezbatere)

Perioada interbelică

	Context cultural european	Context cultural românesc	Poezie interbelică
1919			
1921	<i>Tractatus logico-philosophicus</i> de Ludwig Wittgenstein	revista <i>Gândirea</i> (tradiționalism) revista <i>Contemporanul</i> (Avangarda)	<i>Poemele luminii</i> de Lucian Blaga <i>După melci</i> de Ion Barbu
1922	<i>Elegiile duineze</i> de R.M. Rilke <i>Ulysse</i> de James Joyce		
1923			
1924	<i>Manifestul suprarealismului</i> de André Breton <i>Muntele vrăjit</i> de Thomas Mann	revista <i>75 HP</i> (Avangardă) <i>Istoria civilizației române moderne</i> de E. Lovinescu <i>Istoria literaturii române contemporane</i> de E. Lovinescu	<i>Pe Argeș în sus</i> de Ion Pillat <i>În marea trecere</i> de Lucian Blaga
1926			<i>Scântei galbene</i> de George Bacovia
1927			<i>Cuvinte potrivite</i> de Tudor Arghezi
1928			<i>Ulise</i> de Ilarie Voronca
1929			<i>Laudă somnului</i> de Lucian Blaga
1930	<i>Persistența memoriei</i> de Salvador Dali		<i>Cu voi...</i> de George Bacovia
1931	<i>Valurile</i> de Virginia Woolf		<i>Flori de mucigai</i> de Tudor Arghezi
1932			
1933			
1934			<i>La cumpăna apelor</i> de Lucian Blaga
1935			
1936	<i>Timuri noi</i> (filmul lui Charles Chaplin)	<i>Viața lui Mihai Eminescu</i> de G. Călinescu <i>Oedip rege</i> de George Enescu	<i>Cărticică de seară</i> de Tudor Arghezi <i>Comediîn fond</i> de George Bacovia
1937		<i>Nu</i> de Eugen Ionescu <i>Pe culmile disperării</i> de Emil Cioran	
1938		<i>Teze și antiteze</i> de Camil Petrescu	
1939		<i>Complexul sculptural</i> de la Târgu-Jiu al lui Constantin Brâncuși	
1941		<i>Istoria literaturii române de la origini până în prezent</i> de G. Călinescu <i>Arta prozatorilor români</i> de Tudor Vianu	
1942	<i>Străinul</i> de Albert Camus		
1943	<i>Ființa și neantul</i> de Jean Paul Sartre		<i>Nebănuitele trepte</i> de Lucian Blaga

Imaginarul poetic bacovian

Prin formație, lecturi și legături de cenaclu, prin cultivarea inconsistentă a unor teme și motive literare (solitudinea, amurgul, toamna, betia), prin utilizarea unor procedee specifice (refrenul, simbolul, sinestezia), G. Bacovia are, mai ales în primele volume, certe afinități cu simbolismul, confirmate și prin citarea în cuprinsul poemelor sale a unor autori simbolisti, români și francezi.

Cele două dimensiuni ale atmosferei bacoviene, cea exterioară, fizică, și cea interioară, metafizică, reușesc să configureze, prin monotonie, repetiție, exasperare, un univers întunecat, încis, în ciuda dorinței și iluziei de evadare.

Spațiul exterior, *târgul de provincie*, când patriarchal și desuet, când straniu și derulant, are câteva repere: *catedrala*, *parcul* sau *grădina publică*, *piața*, *școala*, *cafeneaua*, *cârciuma*, iar spre marginea orașului, *cazarma*, *hanul*, *abatorul*. Ele devin locuri comune ale poeziei bacoviene, sunt percepute prin sonorități vagi și prin dilatare cromatică.

Spațiul interior (propria *odaie*, *salonul*, *camera iubitei*) nu are funcție protectoare, eul liric găsindu-și un vag refugiu în locuri subpământene, *pivnița*, *caverna*, sau funebre, *cavoul*, *sicriul*.

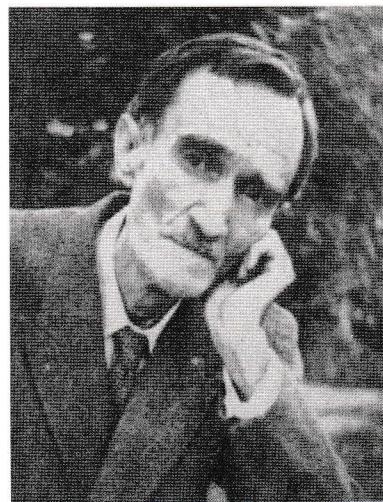
Natura, reprezentată mai ales prin fenomene având ca efect dezintegrarea materiei, *ploaia*, *ninsoarea*, *moina*, *vântul*, este dominată de o temporalitate a prăbușirilor ultime: *amurgul*, *noaptea întunecoasă*, *miezul noptii* – „satanică oră”.

Mișcările îngăduite ființei într-un atare univers sunt puține, repetitive și stranii: *plecarea și rătăcirea*, *fuga și popasul* în hanul pustiu, *veghea* în fața ușii sau în fața geamului iubitei.

Traекторiile spirituale nu pot fi decât negative: *declinul*, *decadența*, *damnarea* induse de un „rău existențial” ce depășește *spleenul* simbolist sau *melancolia* romantică. Obosalea de „a fi” generează atitudini și stări, de asemenea, negative: *boala* (de la ftizie la nevroză), semne ale *agoniei individului* (răceală, paloare, hemoragie), ca și ale *disoluției cosmice* (plânsul materiei, frigul, amurgul), *ironia* și *autoironia* (râsul nevrotic, plânsul, nemilosul taifas al gândurilor), tăcerea ca unic răspuns la toate întrebările.

Peste *drama existențială* se suprapun *drama erotică* și *drama creației*: iubirea nu mai are forță de a împiedica sfâșierea sufletească, iubita, în cele două ipostaze consacrate de simbolisti, fecioara și prostituata, este doar un martor neputincios la agonia cuplului, iar poetul, transformat într-un bufon tragic, își resimte harul ca pe un blestem, își epuizează repede vocația și sucombă în prozaismul realității concrete.

G. Bacovia depășește estetica simbolismului mai ales prin viziunea novatoare, specifică poetilor din secolul al XX-lea, care împing experiențele poetice până la ultimele consecințe.

George Bacovia (1881 – 1957)

S-a născut la Bacău, fiind al cincilea copil din cei treisprezece, în familia comerciantului Dimitrie Vasiliu. Copilăria și adolescența stau sub semnul unei marcate devitalizări: este fragil fizic și de o mare sensibilitate psihică, se îmbolnăvește ușor și dă semne de inadaptare încă din anii de școală. Trimis la studii cu o întârziere de doi ani din cauza crizelor de malarie, dovedește o înzestrare specială pentru desen și muzică, dar atât Gimnaziul Ferdinand din Bacău, cât, mai ales, școala militară din Iași (unde nu rămâne decât un trimestru) devin pentru el spații ale izolării și ale exasperării. Se consolegează cu lectura poetilor simbolisti decadenti: Verlaine, Rimbaud, Baudelaire, Rollinat...

Studiile de drept le urmează cu dificultate din cauza sănătății fragile și cu întreruperi mari, mai întâi la București (1903-1904), apoi la Iași (1907-1911). După ce își ia diploma de licență se înscrive în baroul din Bacău, dar nu profesează niciodată avocatura, mulțumindu-se cu slujbe modeste: funcționar public (copist, ajutor contabil, referent), profesor suplinitor de desen și caligrafie la Bacău. Locuiește alternativ în orașul natal și în capitală, se căsătorește, după o îndelungată logodnă, cu Agatha Grigorescu, duce o viață retrasă, marcată de internări și de crize succesive de nevroză.

Legătura timpurie cu literatura se face, nu numai prin lecturi, ci și prin compunerea unor poezii (între 13 și 16 ani) ce vor alcătui substanța volumului de debut, *Plumb* (1916),

semnat cu pseudonimul ales încă din 1900 și explicit printr-o dublă etimologie (*Bacoviensis*, numele roman al orașului natal și *Bacchus via*, calea lui Bacchus). Volumul trece aproape neobservat din cauza războiului, deși autorul lui fusese apreciat chiar de la debutul în presă (în revista *Literatorul*, 1899) de Al. Macedonski și de alții poeti.

Celealte volume semnate de G. Bacovia vor fi singurele evenimente notabile dintr-o existență fatal sortită eșecului: *Scântei galbene* (1926), *Cu voi...* (1930), *Comedii în fond* (1936), *Stanțe burgheze* (1946).

Deși primește câteva premii ale Societății Scriitorilor Români (1923, 1925 și 1934) și este omagiat în 1946 la împlinirea a 65 de ani de viață și a 50 de ani de activitate literară, G. Bacovia suportă în ultimul deceniu de viață interdicții drastice din partea regimului communist care îl etichetează ca „decadent” (1949-1954), pentru că, ulterior, să îi acorde o pensie de onoare (1955) și Ordinul Muncii cl. I (1956) pentru meritul de a fi „poet proletar”. Se stinge din viață la București în 1957.

Prin adâncirea distanței dintre reflexivitate și instinctualitate, comportamentul nevrotic se generalizează. Relațiile poetului cu lumea exterioară și cu propriul univers psihic sunt dizarmonice și nu mai permit „corespondențele” ca instrument al cunoașterii metafizice. Chiar metafizica în sine este anulată programatic în versurile lui Bacovia, dominate de o corporalitate rănită și de o materie intrată în descompunere.

Principiul disonanței (Hugo Friedrich), notarea sunetelor dizarmonice, a zgomotelor supărătoare produse de instrumente muzicale (*flașnetă, goarna, țambalul*) sau de elementele naturii (*hohot, scârțăit, chiot, vaiet*) înlocuiesc muzicalitatea simbolistă.

Cromatică obsedantă și intensă, redusă la culori în stare pură, lipsite de nuanțe, contribuie la realizarea impresiei de irealitate și de angoasă existențială. Domină în universul bacovian non-culorile, albul și negrul, ambele asociate cu doliul care capătă proporții universale.

Viziunea bacoviană, crepusculară și apocaliptică, susținută și de un discurs liric ce se împuținează treptat prin exprimare eliptică, renunțare la determinări adjективale sau adverbiale, folosirea obsessivă a unor cuvinte-cheie, a punctelor de suspensie demonstrează o intuiție artistică excepțională.

Deși G. Bacovia n-a avut vocație de teoretician al proprietății creației, poezia bacoviană ilustreză perfect trăsăturile liricii moderne formulate de Hugo Friedrich, prin categorii negative: spaimă și obscuritatea, înstrăinarea și atracția spre neant, destrămarea și grotescul, anormalitatea, excepția, sfâșierea între extreame.

Poemă în oglindă

de George Bacovia

În salonul plin de vise,
 În oglinda larg-ovală încadrată în argint,
 Bate toamna,
 Și grădina cangrenată,
 În oglinda larg-ovală încadrată în argint.

În fotoliu, ostenită, în largi falduri de mătase,
 Pe când cade violetul,
 Tu citești nazalizând
 O poemă decadentă, cadaveric parfumată,
 Monotonă.

Eu prevăd poema roză a iubirii viitoare...

Dar pierdută, cu ochi bolnavi,
 Furi, ironic, împrejurul din salonul parfumat.
 Și privirea-ți cade vagă peste apa larg-ovală,
 Pe grădina cangrenată,
 Peste toamna din oglindă –
 Adormind... [...]

LECTURA PROSPECTIVĂ

1. Textul face parte din volumul *Plumb* (1916), cuprinzând poezii scrise în manieră simbolistă, de o mare concizie, formate din două catrene (*Plumb*, *Negru*, *Melancolie*, *În grădină*, *Singur*, *Amurg de toamnă*), sau din trei strofe (*Amurg violet*, *Nervi de toamnă*, *Alean*, *Amurg antic*). Textele mai lungi se compun din patru sau mai multe strofe, egale ca număr de versuri. Inventariati strofele și numărul de versuri al fiecareia, demonstrând ieșirea din tiparul compozițional al primului volum (*Plumb*, 1916).
2. Transcrieți versurile care se repetă și comentați funcția lor de refren sau/ și laitmotiv.
3. Precizați mărcile lexico-gramaticale prin care se exprimă eul liric.
4. Motivați construirea discursului poetic ca monolog adresat.
5. Selectați cuvintele care fac parte din trei câmpuri semantice: iubirea, moartea și arta.

LECTURA RETROSPECTIVĂ

1. Prezentați cele trei spații din universul poeziei, indicând elementele definitorii pentru fiecare dintre ele: grădina, salonul, lumea din oglindă.
2. Explicați rolul iubitei, alegând între mai multe ipostaze:

• partener;	• practicantă a divinației în oglindă;
• muză;	• cititoare;
• alter ego;	• spectator.
3. Puneți în relație ipostazele celor doi îndrăgoșați, luând ca repere:

• vestimentație;	• sonorități predilecție;
• gesturi;	• obiecte emblematicice;
• parfumuri.	
4. Comentați în 6-10 rânduri sintagma „poema roză a iubirii viitoare”, referindu-vă la cel puțin două semnificații, erotică și artistică.
5. Justificați încadrarea poeziei în simbolism, evidențind trăsăturile curentului literar prezente în text. Aveți în vedere: teme și motive simboliste, imaginarul poetic simbolist, muzicalitate și cromatică, corespondențe și simboluri.
6. Argumentați că *Poemă în oglindă* prefigurează modernismul, prin dubla interpretare a textului, ca poezie erotică și ca artă poetică.
7. Citiți următoarele versuri bacoviene, alegeți unul în care vă reăsiți ca sensibilitate și exprimați interpretarea personală a textului folosind și alte limbaje artistice (pictură, muzică, fotografie) sau non-artistice.

„Aud materia plângând...” (*Lacustră*)

„Va bate ploaia... și târziu la geamul tău voi plânge-ncet...”

(*Nervi de toamnă*)

„Muzica sonoriza orice atom...” (*Largo*)

„Orice obiect atins șoptește: lasă-mă-n pace...” (*Nocturnă*)

„În creierul meu plâng un nemilos taifas.” (*Dormitând*)

Lectura prospectivă este prima lectură a unui text, cu tatonările și aproximările ei inevitabile, cu anticipările pe care un cititor cu imagine nu și le poate reprema, cu judecările ce decurg din primul contact, din prima impresie.

Lectura retrospectivă este o lectură care se întoarce asupra textului citit și, implicit, asupra ei însăși; este, de fapt, o lectură repetată, o relectură.

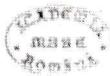
*Sună plouă
în un târg mizerabil.
Sună sărăcăpolyt
de gheă și cracă.
Sună târg propădit
și plin de angrijici.
Aici și subetea
sună și sunăci...*

...

...

...

*Aici și subetea
și-aici e nimeril...
Sună plouă
în un târg propădit...*

G. Bacovia

Proză de George Bacovia
(fragment)

„Umbra mea stă în noroi ca un trist bagaj” (*Nocturnă*)
 „Și gem, și plâng, și râd în hî, în ha...” (*Amurg de toamnă*)
 „Vei scrie, altă dată, orice, și tot nimic.” (*Umbra*)
 „Umbra e rece-n pădurea sonoră” (*Gol*)
 „Case de fier în case de zid,/ Și porțile grele se-nchid.” (*Nocturnă*)
 „Și tare-i târziu/ Și n-am mai murit.” (*Pastel*)
 „Cumplit/ E golul singurății!/ Sunt ucișul ei...” (*Singurătate, nu te-am voit*)

Bacovia, între simbolism și modernitate perenă

Receptarea și valorizarea critică a poeziei lui G. Bacovia a cunoscut cea mai spectaculoasa ascensiune a unui poet interbelic: considerat, la început, un poet minor al târgului de provincie (N. Iorga), a fost ferm situat în cadrul mișcării simboliste, în cele două istorii literare de referință ale perioadei, semnate de E. Lovinescu și G. Călinescu.

Deși afilierea poeziei lui G. Bacovia la simbolismul de nuanță decadentă continuă și în deceniile următoare, atât în lucrările de sinteză dedicate curentului (Lidia Bote, Zina Molcuț, Adriana Iliescu), cât și în studiile monografice (Mihail Petroveanu, Gheorghe Grigurcu, Ion Caraion), critica recentă subliniază mai ales depășirea modelului simbolist, originalitatea și modernitatea liricii bacoviene.

În funcție de contextul politic sau cultural, versurile lui G. Bacovia au suscitat mai multe grile de lectură: simbolistă și antisimbolistă, expresionistă, posmodernistă și chiar... „realist-socialistă”.

Disputele interpretărilor critice au în centru câteva elemente controversate: sinceritatea absolută sau artificialitatea confesiunii, centrarea textului poetic exclusiv pe atmosferă. Treptat, în jurul liricii lui G. Bacovia se conturează un mit al modernității perene și demonstrații în legătură cu pluralitatea interpretărilor. Fiecare generație de poeți, de la șaizeci și până astăzi, îl „redescoperă” pe Bacovia și îl revendică drept precursor.

„Simbolismul bacovian este, făță de celălalt (anterior cu un deceniu sau două), ca o lume asemănătoare și paralelă, deformată însă într-o oglindă ce nu numai că răstoarnă imaginea, dar schimbă proporțiile ca într-o caricatură. Putem vorbi la Bacovia de un veritabil antisimbolism. La un capăt al poeziei lui se produce o dezintegrare a limbajului prin sincopă, prin recurgerea la forme voit prozaice și nearticulate. La un altul, poetica simbolistă este supralicitată și uneori compromisă prin patetism.”

(Nicolae Manolescu, „G. Bacovia”
în *Dicționarul Scriitorilor Români*, 1978)

„Sunetul și culoarea au, la poetul nostru, și alte funcții decât cele cunoscute simboliștilor cu care a împărțit la începuturile sale, afinitățile de epocă. Pentru modernul pătimăș al sonurilor, mai mult chiar decât Baudelaire, apologetul lui Wagner, sau decât Verlaine, promotorul fascinației sonore, «muzica sonoriza orice atom». E de înțeles de aceea pentru ce intră în repertoriul său poetic atâtea instrumente: nai, tambal, goarnă, clavir, vioară, violină, flașnetă, fluier, talangă, liră, harfă – o adevărată orchestră; cum de întâlnim în titlurile sale romanțe, serenade, valsuri, marșuri (funebre), de ritmuri și nuanțe diverse (largo, piano) dezvoltate în game stranii (*Și gem și plâng și râd în hî, în ha*); de ce putem delimita cu atâta precizie categoria sonurilor: foșnet, țărâit, geamăt, șoaptă, murmur, suspin, oftat, chiot, vaiet, răget, bolboroseală, tușit, strănut, ciocnitură, trepidație, urmărand jocul savant al vocalelor și al consoanelor sale. Ilustrativă este, în acest sens, poezia *Plumb*, în care tânguirea deznădăjduită a sufletului tras în jos de propria povară este sugerată, în parte, prin contrastul dintre vocalele deschise *a*, *o* și *e* (*fiori, amorul, aripe*) cu vocala închisă *u*, *î* sau *i*, un *i* sau *î* urmat de grupul *nc* (*adânc*), *cr* (*sicrielle*), *mb* (*plumb*), *nt* (*vânt, întors*), *rn* (*atârnau*) etc.”

(Mihail Petroveanu, *Prefață*, ediția Bacovia, *Opere*, 1978)

1. Explicați preferința lui G. Bacovia pentru cuvântul *plumb* sub aspectul muzicalității generate de sunetele care îl compun.
2. Comentați efectul creat de frecvența vocalelor închise (mai ales vocala *u*) în strofele următoare:

„Da, plouă cum n-am mai văzut... „Ce chiot, ce vaiet în toamnă...
Și grele tălangi adormite, Și codrul sălbatec vuiește –
Cum sună sub șuri învecinate! Răsună-n coclauri un buciu,
Cum sună în sufletu-mi mut!” Și doina mai jalnic pornește.”

(*Plouă*, volumul *Plumb*) (Melancolie, volumul *Plumb*)

3. Citiți integral poezia *Plouă* (din volumul *Plumb*), motivați aliterația sonoră din refrenul „Oh, plânsul tălăngii când plouă!”.
4. Deliberați asupra sugestiilor muzicale și cromatice din următoarele strofe, referindu-vă la mijloacele artistice de realizare a sinesteziei:

„Primăvară...
O pictură parfumată cu vibrări de violet.
În vitrine, versuri de un nou poet;
În oraș suspină un vals de fanfară”

(*Nervi de primăvară*, volumul *Plumb*)

Verde crud, verde crud...
Mugur alb și roz și pur,
Cer de-albastru și de-azur,
Te mai văd, te mai aud.”

(*Note de primăvară*, volumul *Scânteia galbene*)

„Dacă la Eminescu ochiul lăuntric se deschide spre tâcul lucrurilor, la Bacovia urechea interioară se dilată enorm, surprinzând vocile imperceptibile ale materiei.”

(Ion Caraion, *Bacovia. Sfârșitul continuu*, 1977)

În poezia bacoviană, muzicalitatea se realizează prin mijloace diverse:

- instrumentele muzicale prezente sau invocate au tonalitate afectivă și funcție simbolică;
- elementele naturii, personificate sau nu, preiau și ele rolul instrumentelor muzicale;
 - naturii îi sunt atribuite sonorități puternice (bocetul, hohotul, tipătul);
 - natura însăși produce o gamă variată de sunete, eufonice sau disonante (foșnetul frunzelor, scârțâitul ramurilor, țărâitul ploii, șoapte sinistre, pocnet depărtat sau apropiat);
 - apar forme muzicale, ca titlul, tema sau motivul poeziei (*Serenadă, Marș funebru*), tonalități sau ritmuri (*Largo, Piano*);
 - combinații sonore subtile realizate prin combinări constante între vocalele închise (*u*, *î*) și cele deschise (*a*, *e*) sau cu grupuri consonante sugerând asprimea și răceala, fluiditatea, apăsarea, materialitatea grea.

Statuia lui G. Bacovia din Bacău,
orașul natal al poetului

„Dacă în primele lui volume putem accepta că recuzita simbolistă este susținută la modul modernist de o formalizare textuală înaltă (simetrie, elipse, redundanță semnificativă etc.), mai greu de justificat prin poetica de acest tip sunt ultimele dezvoltări ale poeziei bacoviene: versuri «prozaice», plate, destructure, pline de inserturi «livrești», așa cum le găsim în volumele *Stanțe burgheze* sau *Versetă*. [...] Sintagmele orale, lipsa totală a metaforei, a încifrării, a «sensului secund», notația fulgorantă, «descriptivă», configuraază o poezie «gestuală», a improvizării, aleatoriului, accidentalului [...].

(Mircea Cărtărescu,
Postmodernismul românesc,
1999)

5. Pornind de la observațiile criticului Mihail Petroveanu, demonstrați interferența poeziei cu muzica în textul următor:
- „E-o muzică de toamnă
Cu glas de piculină,
Cu note dulci de flaut,
Cu ton de violină...
Şi-acorduri de clavire
Pierdute în surdină;
Şi-n tot e-un marș funebru
Prin noapte ce suspină...”
- (Nocturnă, volumul Scânteii galbene)*
6. În perioada contemporană poezia bacoviană a constituit textul mai multor cântece ilustrând genuri muzicale diferite (folk, romântă, muzică usoară). Ascultați o astfel de melodie în interpretarea originară (*Decembrie, Rar* – Nicu Alifantis; *Monosilab de toamnă, Note de primăvară* – Anda Călugăreanu; *Pastel* – formația Savoy) și discutați despre adecvarea liniei melodice la textul poetic.

EVALUARE

1. Lucrați în cinci grupe, formate din 4-6 elevi. Membrii fiecărei grupe aleg și analizează o poezie din fiecare volum: prima grupă – din volumul *Plumb*, a doua grupă – din volumul *Scânteii galbene*, a treia grupă – din volumul *Cu voi*, a patra grupă – din volumul *Comedii în fond*, a cincea grupă – din volumul *Stanțe burgheze*. Urmăriți la fiecare poezie: teme și motive, elemente ale imaginarului poetic, încadrarea într-un curent literar (simbolism, modernism).
2. Realizați un portofoliu de fișe cuprinzând afirmații critice semnificative despre poezia lui G. Bacovia. Puteți consulta istorii literare, monografii ale operei, eseuri și comentarii critice. Vă recomandăm următoarele lucrări:
- a) istorii literare:
- E. Lovinescu, *Istoria literaturii române contemporane* (1928; reedit. 1980);
 - G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent* (1941; reedit. 1982);
- b) monografii ale operei;
- Mihai Petroveanu, *G. Bacovia* (1969; reedit. 1972);
 - Ion Caraion, *Bacovia. Sfârșitul continuu* (1977);
 - Dinu Flămând, *Introducere în opera lui G. Bacovia* (1979);
 - Daniel Dimitriu, *Bacovia* (1981);
 - V. Fanache, *Bacovia. Ruptura de utopia romantică* (1994).
3. Pornind de la citatul din lucrarea *Postmodernismul românesc*, de Mircea Cărtărescu, redactați un eseu nestructurat având ca temă „criza comunicării” proprie omului modern. Dați un titlu adecvat textului scris de voi.
4. Alegeți din volumele *Plumb*, *Scânteii galbene* și *Cu voi...*, câte două poezii a căror muzicalitate v-a impresionat și căutați corespondența picturală în creațiile Școlii de la Barbizon și ale lui Nicolae Grigorescu sau în pictura impresioniștilor francezi. Lucrând în grupe de 8-9 elevi, alcătuiți trei postere mari, combinând textele și imaginile corespunzătoare pentru fiecare volum.

B. Cadrul interior

1. Odaia dă impresia de căldură ce invită la *picoteală*.
2. Senzația de siguranță și izolare protejată este întărită de separația marcată de *ușă, geamuri*.

III. Atmosfera creată și stările, trăirile ființei

1. Natura frământată, cu toate elementele în mișcare, provoacă reacția de retragere și apărare.
2. Spațiul domestic al odăii sugerează intimitatea plăcută, pierderea timpului cu lucruri mărunte, somnolență.
3. Starea lăuntrică, reverie, duce la evadarea în fantezie, în universul basmului: imaginea zânei creează iluzia apropierei iubitei.

Concluzie: Cadrul exterior se află în antiteză cu cel interior.

IV. Tentăția evadării

Se disting trei cai de evadare din spațiul închis al odăii:

- în trecut – prin lectura scrisorilor din *roase plicuri* și meditația asupra vieții proprii;
- în reverie – intrarea în alt spațiu, ireal și feeric (*visez la basmul vechi al zânei Dochii*);
- în imaginație intensă, care creează o realitate iluzorie (apare fantasma iubitei).

V. Aluziile culturale semnificative pentru curentul romantic

- basmul vechi al zânei Dochii trimite la o mitologie românească, la o lume fabuloasă;
- se creează astfel un tărâm al originilor, un spațiu primordial.

VI. Figurile de stil

- figura de stil dominantă este epitetul (*dulci nimicuri, basmul vechi, grele picuri*);
- epitetele *moale pas și mâini subțiri și reci* creează ambiguitatea maximă (nașterea unei fantasme din intensitatea dorinței, apariția reală a iubitei, sau o prezență de o intensă feminitate venită din altă lume);
- antiteza: *într-un ceas gândești la viața toată*.

VII. Mărcile subiectivității

A. În catrene apare persoana a II-a singular (tu) ca mijloc al detașării de sine ori al presiunii cadrului exterior și interior care duce la o ciudată înstrăinare de propriul eu.

B. În terține, prezența eului liric este exprimată de formele pronumelui personal de persoana I (*eu, mă uit*) și de verbe la persoana I cu subiectul inclus (*visez, aud*).

3. Degradarea și descompunerea lumii fizice:

- dărâmarea zidurilor (civilizație);
- șuvoaiele de apă (element al naturii);
- *tusea-n sec, amară* (ordine umană).

B. Cadrul interior dezvăluie un univers dominat de întuneric, tăcere și spaimă.

III. Atmosfera creată și stările, trăirile ființei

1. Orașul nocturn este apăsător, iar atmosfera lui – sumbră.

2. Dezintegrarea lumii fizice se accentuează:
 - bezna biruie orice formă de lumină;
 - apa surpă case și ziduri.

Concluzie: Interiorul casei concordă cu exteriorul, și ambele reflectă stările eului liric: haosul lăuntric, disoluția, fuga de sine, spaima de a înfrunta singur propriile tenebre.

IV. Neputința evadării

Tentativele multiple ale desprinderii și ale evadării din sine eşuează:

- rătăcirea pe străzile orașului se încheie cu întoarcerea acasă, cu eșecul încercării de a fugi de lume și de sine;
- betița îl preschimbă într-un fel de marionetă care face gesturi mecanice, sacadate;
- vorbirea continuă caută să alunge tăcerea insuportabilă.

V. Aluziile culturale semnificative pentru curentul simbolist

• comparația evocă două figuri emblematicе: E.A. Poe este precursor al poeziei moderne, iar Paul Verlaine – autorul celebrei *Arte poetice* a simbolismului.

VI. Figurile de stil

- figura de stil dominantă este epitetul: epitet dublu (*noapte udă, grea*) sau sir de epitete (*obosite, roșii, fără zare [...] afumate, triste felinare*);

• epitetul se combină uneori cu o comparație: *ca într-o crâșmă umedă murdară*;

• ironia și autoironia surprind transformarea în figură mecanică și detașarea de sine: *pași de-o năstămă măsură; și cad, recad și nu mai tac din gură*.

VII. Mărcile subiectivității

A. În catrene, vorbirea cu sine a poetului este marcată de prezența unei persoane a II-a: *te-neci* (pron. reflexiv), *s-auzi* (persoana a II-a inclusă în conjugarea verbului).

B. În terține: pron. pers. de pers. I în dativ (*nu-mi pasă*); pron. refl. de pers. I (*mă reîntorc*), verbe la persoana I cu subiectul inclus (*bâjbâiesc, cad, recad, nu mai tac*).